

Redovisning av uppdrag att ta fram kartläggningsmaterial och revidera obligatoriska bedömningsstöd och nationella prov i grundskolan, sameskolan och specialskolan

U2017/02561/S

Inledning

Skolverket har enligt regeringsuppdrag U2017/02561/S tagit fram förslag till kartläggningsmaterial i språklig medvetenhet och matematiskt tänkande för förskoleklassen. De nationella bedömningsstöden i årskurs 1 har också reviderats i syfte att ge lärarna ett tydligare underlag för bedömning av elevens kunskapsutveckling och mer information om vilket stöd som eventuellt ska sättas in. Bedömningsstöden har även kompletterats med stödmaterial för analys av bedömningarna, i form av frågor att ställa om undervisningen.

Dessutom har nationella prov i årskurs 3 samt i årskurs 4 i specialskolan reviderats i syfte att säkerställa att lärarna får ett tydligt underlag för bedömning av elevens kunskapsutveckling. Proven ska ge mer information om vilket stöd som eventuellt ska sättas in. Proven har också kompletterats med stöd för analys av bedömningarna, i form av frågor att ställa om undervisningen.

1 Utredning

Skolverket har eftersträvat att ta fasta på målgruppens synpunkter på de nationella bedömningsstöden i arbetet med revideringen. Mot bakgrund av detta har Skolverket genomfört en uppföljning av de obligatoriska bedömningsstöden i årskurs 1 genom enkäter till rektorer och lärare vid 750 skolenheter under hösten 2017. Resultatet av uppföljningen gav en generell bild av att bedömningsstöden uppfattas som värdefulla och att de fyller sitt syfte, men är tids- och resurskrävande. Majoriteten av de svarande rektorerna menade att bedömningsstöden fångar upp elever i behov av extra anpassningar, särskilt stöd och extra utmaningar. Även lärarna som har svarat på enkäten har överlag en positiv bild av bedömningsstödens funktion. Dessa resultat har utgjort ett av underlagen i revideringen av bedömningsstöden.

Samråd

Inom uppdraget att ta fram kartläggningsmaterial i förskoleklass och revidera bedömningsstöd i årskurs 1 har Skolverket genomfört ett samråd med representanter

från Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM), Sameskolstyrelsen samt Skolforskningsinstitutet. Även representanter från Sveriges Elevråd – SVEA, Sveriges Elevkårer samt Skolinspektionen har bjudits in men tyvärr inte kunnat delta. Skolinspektionen har dock på begäran tagit del av minnesanteckningar.

Vid samrådet framhöll representanterna som positivt att elevers prestationer följs upp och menade att kartläggningsmaterial och reviderade bedömningsstöd kan vara ett sätt att tydligare få syn på den enskilda elevens behov. Det är dock viktigt att det i informationen om resultat, som framgår i den särskilda analys som vidtar efter bedömning, avspeglas att enskilda elever har nått olika långt och har olika behov av insatser och stöd. Med SPSM har samverkan skett kontinuerligt i fråga om utformning av kartläggningsmaterial och bedömningsstöd i specialskolan. Synpunkter från samrådet och samverkan har tagits med vid utformningen av såväl kartläggningsmaterial som bedömningsstöd.

Skolverket har gjort en sammantagen helhetsbedömning av de synpunkter som kom in vid samrådet och samverkan och dragit slutsatsen att insatserna inom uppdraget har beaktat barnets bästa.

2 Vägval under processen

2.1 Kartläggningsmaterial i förskoleklass

Nykonstruktion av kartläggningsmaterial i förskoleklass har skett under hösten 2017 och våren 2018. Arbetet med kartläggningsmaterial i matematiskt tänkande har utförts av samma lärosäte som även har haft Skolverkets uppdrag att revidera nationella bedömningsstöd i taluppfattning i årskurs 1. Kartläggningsmaterial i språklig medvetenhet har tagits fram av ett annat lärosäte, i samarbete med det lärosäte som har haft Skolverkets uppdrag att revidera nationella bedömningsstöd i läs- och skrivutveckling i årskurs 1. Vid nykonstruktionen har samverkan skett mellan lärosätena i syfte att skapa viss överensstämmelse mellan respektive kartläggningsmaterial, *Hitta språket* och *Hitta matematiken*. Utöver storskaliga utprövningar av respektive material för kvalitetssäkring har det vid respektive lärosäte även funnits forskningsanknutna referenspersoner med lämplig kompetens och vetenskaplig förankring inom förskoleklassens pedagogik vilka har följt uppdragets utveckling i syfte att kritiskt granska dess resultat.

Mot bakgrund av att preliminära resultat av enkätstudien visade att bedömningsstöden i årskurs 1 upplevdes som tidskrävande fattade Skolverket tidigt i processen beslutet att användning av kartläggningsmaterialet enbart behöver ske vid ett tillfälle under höstterminen i förskoleklass. Detta beslut har mottagits väl i möte med målgruppen men har också försvårat konstruktionsprocessen eftersom en representativ elevgrupp inte funnits att tillgå under hela läsåret. Exempelvis har inga tidsangivelser kunnat anges i materialet som riktmärke och vägledning till lärare eftersom inga data funnits att utgå ifrån.

Att kartläggningmaterialet kommer att användas redan i förskoleklass och inte i årskurs 1 i specialskolan, där kunskapskrav och nationella prov från årskurs 3 tillämpas ett år senare än i grundskolan, är ytterligare en aspekt som har lyfts från SPSM. Omfattande utprovningar och samtal med verksamma lärare inom specialskolan har därför genomförts under den begränsade tiden för konstruktionen. Detta har i sin tur försvårats av det begränsade antal elever, enbart 33, som innevarande läsår mottagits vid förskoleklass som anordnas vid en specialskola.

Ytterligare ett vägval som gjorts under processen har gällt formuleringen kring begreppen ”visa indikation” och ”befara”. I regeringens proposition Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser (prop. 2017/18:195) anges att regeringsuppdraget ska kompletteras med att Skolverket ska tydliggöra skillnaden mellan begreppen ”en indikation” och ”befaras”. Eftersom detta kompletterande uppdrag ännu inte inkommit till Skolverket finns inget sådant förtydligande av skillnaden mellan begreppen ”visa indikation” och ”befara” i denna redovisning. I kartläggningmaterialet används i den nuvarande versionen begreppet ”visa indikation” men mot slutet av lärarinformationen finns ett stycke där ordet ”befara” förtydligas. Materialet är förberett för att senare kunna utformas på ett sådant sätt att skillnaden mellan begreppen ”en indikation” och ”befaras” tydliggörs.

2.2 Reviderade nationella bedömningsstöd

Revidering av de publicerade nationella bedömningsstöden i läs- och skrivutveckling och i matematik har skett under hösten 2017 och våren 2018. Arbetet har utförts av de lärosäten som sedan tidigare har haft Skolverkets uppdrag att konstruera och utveckla bedömningsstöden. Vid revidering av bedömningsstöden har samverkan skett mellan lärosätena i syfte att skapa samstämmighet i stödmaterialet för analys av bedömningarna i form av frågor att ställa om undervisningen. Vid revideringen har inkomna synpunkter till Skolverket beaktats. Dessa synpunkter har huvudsakligen inkommit från tidigare nämnda enkät samt även genom kontakt med lärare via olika konferenser, spontana möten etc.

Förutom förtydliganden och mindre korrektur så är de nya delarna i de nationella bedömningsstöden huvudsakligen:

- Frågor till läraren om den fortsatta undervisningen samt text om extra anpassningar
- Förslag om hur den fortsatta undervisningen kan läggas upp kopplat till respektive elevexempel
- Två nya texter med tillhörande uppgifter till eleverna samt bedömningsanvisningar till läraren. En av texterna riktar sig till specialskolan.

Ett vägval som gjorts vid revidering av nationella bedömningsstöd gäller formulering kring begreppet ”visa indikation”. Enligt uppdraget ska bedömningsstöden utgöra stöd för lärare att identifiera de elever som visar en indikation på att inte nå de kunskapskrav som minst ska uppnås. Eftersom begreppet ”visa indikation” ännu inte existerar inom ramen för nuvarande lagstiftning och bedömningsstöden är

obligatoriska att använda i årskurs 1 har valet gjorts att inte skriva fram det nya begreppet. De nationella bedömningsstöden innehåller således bara ett stycke mot slutet av lärarinformationen där ordet ”befara” förtydligas. Materialet är förberett för att senare kunna utformas på ett sådant sätt att skillnaden mellan begreppen ”en indikation” och ”befaras” tydliggörs.

2.3 Nationella prov

De nationella proven i årskurs 3 (årskurs 4 i specialskolan) i ämnena matematik, svenska och svenska som andraspråk har reviderats i syfte att säkerställa att lärarna får ett tydligt underlag för bedömning av elevens kunskapsutveckling och mer information om vilket stöd som eventuellt ska sättas in. Bedömningen av elevernas prestationer utgår även fortsättningsvis från bedömningen av elevernas kunskaper i förhållande till kunskapskraven. Proven som trycks till våren 2019 har kompletterats med stödmaterial för analys av bedömningarna, i form av frågor att ställa om undervisningen. Ett vägval som gjorts är att provens formulär för sammanställning av elevresultat utökas med utrymme för lärare att beskriva möjliga extra anpassningar som ett komplement. Där anges också att en kopia av formuläret kan lämnas till undervisande lärare i årskurs 4.

Ytterligare ett vägval som gjorts vid revidering av nationella prov gäller formulering kring begreppet ”visa indikation”. Enligt uppdraget ska de nationella proven utgöra stöd för lärare att identifiera de elever som visar en indikation på att inte nå kunskapskraven. Eftersom begreppet ”visa indikation” ännu inte existerar inom ramen för nuvarande lagstiftning och proven är obligatoriska att använda har valet gjorts att inte skriva fram det nya begreppet. Materialet kommer senare att kunna omformas på ett sådant sätt att skillnaden mellan begreppen ”en indikation” och ”befaras” tydliggörs.

3 Omfattning och avgränsningar

Vid genomförandet av uppdraget ska Skolverket ta hänsyn till uppdraget om att förbereda digitalisering av nationella prov och nationella bedömningsstöd för grundskolan, sameskolan och specialskolan (U2016/05615/S). En försöksverksamhet med digitala nationella prov och bedömningsstöd pågår under åren 2018–2022. De kartläggningmaterial och reviderade nationella bedömningsstöd och nationella prov som tas fram inom ramen för detta uppdrag kommer inte att kunna konstrueras för en digital plattform i sitt grundutförande eftersom redovisningen av detta uppdrag är den 15 juni 2018. I enlighet med uppdraget om att förbereda för digitala prov och bedömningsstöd kommer Skolverket i ett senare skede att utreda möjligheterna att utveckla digitala varianter av kartläggningmaterialet och de reviderade nationella proven och nationella bedömningsstöden.

4 Publicering och implementering

Kartläggningmaterial i språklig medvetenhet och matematiskt tänkande för förskoleklassen samt de reviderade nationella bedömningsstöden i årskurs 1 publiceras den 3 juli 2018. De nationella proven i årskurs 3 (årskurs 4 i specialskolan) i

ämnena matematik, svenska och svenska som andraspråk genomförs under en fastställd provperiod som startar den 11 mars 2019.

Skolverket har beslutat om föreskrifter om ändring i Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2016:66) om obligatoriska bedömningsstöd i svenska, svenska som andraspråk och matematik i årskurs 1 i grundskolan och sameskolan och i Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2017:5) om obligatoriska bedömningsstöd i svenska, svenska som andraspråk och matematik i årskurs 1 i specialskolan. För att betona att bedömningsstöden är framtagna på nationell nivå ska de fortsättningsvis benämnas obligatoriska nationella bedömningsstöd. Ändringarna innebär också hänvisningar till nya diarienummer inom vilka de reviderade nationella bedömningsstöden återfinns. Ändringarna träder i kraft den 31 juli 2018.

I regeringsuppdraget ingår inte redovisning av planerade implementeringsinsatser men dessa har ändå påbörjats under våren 2018 och samordnats med övriga insatser mot målgruppen exempelvis genom medverkan vid konferenser och utbildningsinsatser. En film om kartläggningsmaterial i förskoleklass, som kortfattat beskriver materialens syfte, är publicerad på Skolverkets webbplats och i sociala medier. Ett informationsbrev om kommande kartläggningsmaterial och reviderade nationella bedömningsstöd har skickats ut till 3 806 rektorer och 889 huvudmän. Fortsatta implementeringsinsatser riktade till huvudmän, rektorer och lärare planeras att genomföras under läsåret 2018/19.